

végleges mélységig (-5 m) csak a ház építése előtti planírozás maradványai, majd ÉK felé erősen lejtő, újkori kerámiával keltezett rétegek jelentkeztek. A Ny-i szondában az alapozás és a terepegyengetés rétegei alatt, az ÉNy-i sarokban 4 m mélységben ívelődő kőfal részlete bukkant elő, melyet a talajvíz jelentkezéséig, még 85 cm mélységig kibonthattunk, mellette, hozzá futva szintén újkori rétegek húzódtak. A fal legnagyobb mérhető szélessége 70 cm, jellege, helyzete és iránya alapján a védmű saroktornyának KDK-i részlete, melyből a külső síkja vált láthatóvá.

TÓTH LÁSZLÓ

48. Budapest, II. Árpád fejedelem útja,
Császár fürdő
Kk, Tő

A Császár fürdő területén 2007. március 19. és augusztus 23. között megelőző régészeti feltárást végeztünk. Kisebb területek maradtak feltáratlanok, melyeket a beruházás során történt kivitelezőváltás miatt csak 2008. december 5-én fejeztünk be. A beruházás és így a régészeti feltárást a török fürdő forró termét (sicaklik) és az ezt körülfogó folyosórészt, valamint a török épület, a Hild-szárny és a kórházépület pillérei közötti területet érintette. Felújításra került a kórház földszintje és pincszintje, de mélyítésre itt nem került sor. A fürdőben több alkalommal Gerő Győző végzett kutatásokat,⁶ azonosította a fennmaradt török kori részleteket, a sátoztető elbontása nyomán a török kori kupolák kutatását, felmérését és helyreállítását szakmailag irányította, a belső terekben csak szűk körű kutatást végzett. A jelen beruházás során a tetőszerkezethez, kupolákhoz nem nyúltak, azonban az épület belsejében és környezetében a teljes korábbi betonszerkezetet elbontották, így kutathatóvá vált a török kori épület.⁷

A török kori épületben végzett kutatás nyomán megállapítható, hogy a padlószintet a medence körül a 19. században lesüllyesztették, a környező terekben a padlót a 18–19. században kialakított medencék és a 1970-es években készített légtechnikai vezetékek pusztították el. Két kis területen maradt meg két kötőredék illetve az ágyazóhabarcs részlete in situ. Ezek szintje és helyzete összevág a falakon maradt vakolatnyomokkal, így a padlószint és padkák szintje és helyzete pontosan meghatározható volt. A fürdő D-i falának külső oldala mentén szerencsénkre az elmúlt századokban szintemelés történt, így bár visszabontva, de jelentős török kori maradványok kerültek felszínre: a fürdő fala mentén végighúzódo tartályrendszer, egy forrásfogalás⁸ és az ezeket összekötő vízvezetékrendszer.

A fürdőtől K felé (a Duna irányába) végzett feltárást során egy nem várt jelenségre bukkantunk: egy késő középkori temető részletét tártuk fel, összesen 132 sírt.⁹ Minden váz Ny–K-i tájolású (kisebb eltérés volt a pontos irányukban), háton fekvő, nyújtott helyzetű, melléklet nélküli volt. Csak egy esetben találtunk egy vaskarikát. A sírok a legintenzívebb területen 5 rétegben helyezkedtek el egymás felett. Nyugat felé a török fürdő területét talán már nem érte el a temető, mert abba az irányba ritkultak a sírok, viszont a fürdő igen mélyen megbolygatta a területet, így az épületen belül sírokat nem találtunk. A török korban visszatöltött földben találtunk emberi csonttöredékeket. Keleti és D-i irányban nem találtuk meg a temető szélét, viszont É felé szintén ritkultak a sírok. A Hild-épület fala mentén volt a legintenzívebb a temető, a Hild-épület É-i szárnya alatt mindenképpen folytatódik.

Felmerül, hogy milyen épülethez/intézményhez kapcsolódhat ez a temető. A Felhévízre vonatkozó írott források alapján a Szent Lélek Ispotályt lokalizálhatjuk a hévizes tavak közelében.¹⁰ Így feltételezhető, hogy az ispotályhoz kapcsolódó temető részletét tártuk fel, azonban a hozzá köthető épületnek semmilyen részlete nem került felszínre az ásatás során. A csontok nagyon rossz megtartásúak, ezért betegségek nyomainak vizsgálatára csak korlátozott mértékig alkalmasak.

PAPP ADRIENN

49. Budapest, II. Bem tér 3. – Feketesas utca 4.
Ő, LT, Ró, Kö, Tő

2008. április 3. és május 31. között szondázó kutatást végeztünk a telken, mely régészetiileg védett. A környező telkeken végzett feltárások nyomán török kori, középkori, kora és késő római kori és bronzkori leletekre számítottunk. A kutatott telek a középkorban már a városfalán kívül helyezkedett el, Felhévízhez tartozott. A területen a 19. században kaszárnya működött, majd a 20. században iskolaként hasznosították. Jelenleg álló épület található a telekhatár mentén 3 oldalról, és a Ny-i oldalt a telekhatártól visszahúzza is épület zárja. A szondázás során 5 szelvényt nyitottunk.

Középkori és török kori jelenségek: A Dunától legtávolabb eső szelvényekben középkori és török kori rétegeket találtunk, míg a Dunához közeli szelvényekben műhelyekhez kapcsolható kemencéket tártunk fel. Nagyobb letapasztott agygrétegeken többször megújított és egymást vágó kemencék sora került felszínre. A kemencéken túl egy török kori gödröt találtunk, melyre a gödör feltöltése után szintén egy kemencét építettek. A még nem teljesen tömörödött föld miatt a kemence egy része később megsüllyedt.

6 GERŐ GY.: Az Oszmán-török építészet Magyarországon. Budapest, 1980.

7 LÁSZAY J. – PAPP A.: Kutatások a budafelhevízi fürdőkben. In: Régészeti kutatások Magyarországon – Archaeological Investigations in Hungary 2007. Budapest, 2008. 63–84.

8 Az eddig is ismert Imre-forrásról a kutatás során kiderült, hogy forrásfogalása török kori.

9 A vázakat a Természettudományi Múzeum Embertani Tára számára átadtuk, ahol Bernert Zsolt végzi a feldolgozásukat.

10 KUBINYI A.: Budafelhevíz topográfiája és gazdasági fejlődése. In: Tanulmányok Budapest Múltjából 16. (1964) 85–180.

Római kori jelenségek: Az 1. sz. kutatóárok kivételével, már a török hódoltság kori, illetve a középkori rétegekben is találtunk szórvány római kori kerámiát, üveg-szilánkokat, csonteszközöket (hajtút), bronztöredékeket. Kisebb, kövezett aljú, D-i záródású apszis részlete került elő az 5. sz. kutatóárok ÉK-i sarkában. Ennek – főként Kr. u. 3. századi leletanyagot tartalmazó – pusztulási horizontja alatt É-D-i, (opus insertum) falcsonk jelent meg az árok Ny-i felében, in situ faragott küszöbkövel és Ny-i oldalán vastag átégett, paticsos omladékréteggel. Hasonló, É-D-i alapozás és (kiszerezhető) ÉNy-i falsarok maradványait figyelhettük meg a 3. sz. kutatóárokban; K-Ny-i irányú, erősen megsüllyedt falcsonk jelent meg a 2. sz. szonda DNy-i sarkában. Utóbbi rétegtani helyzetét, fizikai állapotát az alatta lévő 2. századi, laza faszenes betöltésű, több mint 2 m mély hulladékgödör határozta meg. A falcsonk K-i szakaszát az alapárok aljáig kisedték. Később az alapárok D-i szélé alatt La Tène D (1–2?) hulladékgödört tártunk fel. További Kr. u. 1–2. századi hulladékgödröket és cölöplyukakat tártunk fel a 3. és 4. sz. kutatóárokban is. Ugyanitt a szubhumuszban szórványosan őskori cserepeket találtunk.

PAPP ADRIENN – HABLE TIBOR

50. Budapest, II. Liphay utca Ró, Kö

A Budapesti Történeti Múzeum régészeti szakfelügyeletet végzett a Budai Főgyűjtőcsatorna munkálatainál.

1. akna (2. sz. indítóakna): 2008. szeptember 25. és október 10. között dolgoztunk a 6×5 m alapterületű aknában. Régészeti réteget, objektumot nem találtunk, a feltöltési rétegekből csak szórványként került elő nagyon kevés középkori kerámiatöredék.

2. akna (2. sz. fogadóakna): Szeptember 2–29. között dolgoztunk, az akna alapterülete (a legutolsó tervek szerint) 6×5 m. Régészeti réteget a munkagödör DNy-i sarkában találtunk. A barna agyagos, morzsalékos, kőzúzalékkal, sóderrel és faszéndarabkákkal kevert rétegből középkori és római kori kerámiatöredékek kerültek elő. A réteg jelentkezési szintje 100,56 m Bf. A réteg K-i és É-i irányba lejtett, a csatornák beásási árckainak szélét már nem érte el.

3. akna (1. sz. indítóakna): Szeptember 6–21. között a 6×5 m-es aknában régészeti réteget, objektumot nem találtunk. Csak az agyagos feltöltési rétegekből került elő szórványként nagyon kevés középkori kerámiatöredék.

KOVÁCS ESZTER

51. Budapest, III. Békásmegyer, É-i városkapu B, V

2008. szeptember 30. és október 15. között a BTM Aquincumi Múzeuma humuszoláshoz kapcsolódó régészeti szakfelügyeletet végzett a területen, a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálattal közösen. A megnyitott

1000 m²-en összesen 44 objektumot regisztráltunk, ezek egy része cölöplyuk volt, betöltésükből bronzkori kerámiatöredékek, illetve patics és faszén került elő. Néhány nagyobb beásás mellett (őskori kerámiatöredékek) 3 nagyméretű, kerek, egyenes falú objektum is mutatkozott, többrétegű betöltésükből állatcsont, kagyló és kerámiaanyag származott (kora bronzkor). Három hamvasztásos sírt is dokumentálhattunk, kalcinált csontmaradványokkal, kerámia- és paticsdarabokkal, illetve az egyikben bronz hajkarikák, vastárgyak, ép és töredékes kerámiaedények kerültek elő (vaskor). A feltárt objektumok egyelőre nem mutatnak rendszert, topográfiai helyzetük nem ismert. Az objektumok nagy része azonnal az újkori feltöltés alatt, a humuszban jelentkezett.

T. LÁNG ORSOLYA

52. Budapest, III. Dobogókő utca 5.

R

2008. április 8–23. között családi ház építését megelőzően végeztünk kutatásokat mintegy 300 m²-nyi területen a Péter-hegy DK-i oldalában (Hrsz.: 22805/5). A kutatások során egy többrétegű őskori lelőhelyet találtunk. A kevésbé bolygatott felső humuszréteg alatt egy őskori cserepeket és patics-törmeléket tartalmazó sötétbarna, talán eróziós réteg feküdt, mely alatt húzódo sárgásbarna agyagos, nagy mennyiségű paticsot és kevesebb kerámiát, kagylót tartalmazó rétegben egy intenzív rézkori járósínt sikerült dokumentálni 133,7 m Af magasságban. Itt 6, többszörösen (kettő esetben ötszörösen) megújított tapasztott sütőfelületet, több edényroncsot és paticsomladékot tudtunk dokumentálni. Az alatta húzódo sötétbarna zsíros réteg mélyítésekor több gödörobjektum szürkésbarna foltja jelentkezett, melyek igen gazdag java rézkori (Ludanice-kultúra) leletanyagot tartalmaztak, több esetben szakrális interpretációt is megengedő leletösszefüggésekben. Az utolsó mélyítéskor elért sárgás kőzettörmelékes altalajban kirajzolódo újabb beásások sekélyebb-mélyebb méhkas alakú gödrökhöz tartoztak, melyek azonban kevés rézkori leletanyagot tartalmaztak.

SZILAS GÁBOR

53. Budapest, III. Hajógyári-sziget

R, B, Ró, Á, Kö

2008. május 19. és december 5. között szondázó és megelőző feltárásokat végeztünk az óbudai Hajógyári-szigeten. Az idei feltárások a 2006–2007 telén folytatott geofizikai felmérések, és a 2007 folyamán elvégzett próbafeltárás szerves folytatását képezték, továbbra is az óbudai Nagy-sziget D-i részén (Hrsz.: 23798/3, 23796/7), vagyis a beruházás tervezett központi területén dolgoztunk, ahol mintegy 101 059 m²-t terveztek résfallal körülvenni.